

УДК 13:323.15(477)

Г. В. Сало
аспірантКиївського університету імені Бориса Грінченка,
методист Науково-методичного центру досліджень,
наукових проєктів та програм
Київського університету імені Бориса Грінченка

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ МИСЛИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Із розбудовою незалежної української держави постало питання розвитку світоглядних позицій суспільства на автентичному підґрунті. У цьому контексті важливо звернути увагу на національну культуру, яка впродовж ХХ ст. зазнавала видозмін різного характеру. У результаті трансформації української нації в напрямі її самостійності об'єктивно постає проблема повернення до базових цінностей, які формувалися на основі християнських традицій та здобутків вітчизняних мислителів. З огляду на це актуальним є звернення до релігійно-філософського дискурсу українських діаспорних філософів, відображеного в їхній творчій спадщині.

Варто зазначити, що дослідження наукового доробку мислителів українського зарубіжжя набуло свого поширення в останні два десятиліття. Так, різні аспекти творчості й біографії Д. Чижевського у своїх творах висвітлювали І. Валявко [1], В. Горський [2], М. Ільницький [3] та ін.

У свою чергу, розвідки, присвячені науковому доробку М. Шлемкевича, належать С. Гірняку [4], який значну увагу приділяє концепції Галичини у світоглядній системі діаспорного філософа.

Особливості дискурсу І. Огієнка розглядалися в працях І. Кучинської [5], М. Тимошика [6], які звертали увагу на духовне підґрунтя поглядів митрополита Іларіона.

Треба також звернути увагу на доробок Т. Закидальського, Д. Кирика [7], які присвятили увагу творчій спадщині Івана Мірчука.

Загалом проблематика релігійно-філософського дискурсу філософів української діаспори поверхово висвітлена у вітчизняній історіографії. Особливою проблемою є конкретизація категорії цінностей. У цьому контексті варто конкретизувати увагу на доробок сучасного діаспорного науковця Є. Гливи [8], який ґрунтовно висвітлює понятійний апарат філософської науки, звертаючись також до вчення Г. Сквороди. Актуальною є також праця іноземного дослідника А. Кочергіна [9], присвячена проблемі цінностей.

Загалом джерелом нашого дослідження є праці діаспорних мислителів, серед яких виокремимо С. Ярмуса, Д. Чижевського, М. Шлемкевича, І. Огієнка, Д. Козія та І. Мірчука.

Звідси метою статті є висвітлення творчої спадщини діаспорних філософів крізь призму їхніх аксіологічних засад. Відповідно до мети, виділимо такі завдання:

- конкретизувати ціннісні орієнтири зарубіжних українських мислителів, висвітлені в їхній творчості;
- розкрити сутність учення діаспорних філософів;
- показати значення наукового доробку українського зарубіжжя.

Перед безпосереднім вивченням аксіологічних засад, висвітлених у творчості філософів української діаспори, необхідно насамперед з'ясувати сутність самого поняття цінностей. Перебуваючи у світі соціальних образів і нормативних систем, у будь-яку епоху розвитку людства закономірним постає питання ціннісних переконань і спонукань, які здійснюють свої впливи на формування моральних переконань окремо взятого народу і представників його інтелектуальної еліти. Одвічною є загадка щодо природи появи цінностей, які здатні надавати життю людини якісно новий сенс. Оскільки людська діяльність має цілеспрямований характер, то завжди пов'язана з ціннісними орієнтаціями, бо в них захована ідея блага. У свою чергу, діяльнісний акт виявляється в рефлексії, що конкретизує внутрішню спрямованість людської істоти. Тоді цінності можна характери-

зувати як кінцеві засновки цілепокладання [9, с. 6–7]. Проте людина не завжди здатна усвідомлено сприймати реальні цілі своїх дій, а отже, і самі цінності.

Питання появи цінностей потребує свого роз'яснення на тлі широкої дискусії в середовищі громадськості й академічної науки. У цьому контексті необхідно розкрити сутність аксіології, визначення якої полягає в такому формулюванні: це галузь філософії, що досліджує природу цінностей в естетиці, етиці та епістемології. Треба зауважити, що аксіологія базується на істотних, внутрішніх цінностях. На цільний план тут виходять переживання людини, які є мірилом аксіології. Залежно від того, у якому стані перебуває особистість, у неї можуть виникати переживання, що ведуть до насолоди або до болю. Саме тут і з'являється уявлення про природу цінностей, які є об'єктивною сутністю людини й інтуїтивно доступними в переживаннях і почуттях. Згідно з феноменологічним підходом Макса Шелера, цінності є незалежними та незмінними й діляться за такими щаблями:

- насолода (гедонізм);
- життєздатність;
- духовність;
- релігійність [8, с. 25–26].

Необхідно констатувати, що така класифікація є специфічною та доволі універсальною, оскільки її можна застосовувати навіть до окремо взятих груп людей, суспільств. Тут не є винятком й українці, духовні пошуки яких реалізовувалися в умовах історіософських детермінант, виражених у традиціях християнської культури. Відображення конкретних форм поведінки, зразків і еталонів, притаманних українському народові, знаходили своє продовження в різних сферах його життя. Проте найціннішим здобутком у цьому плані є українська національна традиція, що своїм корінням сягає базових духовних витоків всієї нації. У свою чергу, неможливо уявити повноцінну національну спільноту, яка б не продукувала власних автентичних цінностей. Саме аксіологічні виміри постають головним індикатором у вияві рівня моральності народу. Цінності є засобом виживання спільнот у мінливому історично-просторовому середовищі. Безумовно, функція збереження духовних орієнтирів нації покладається на найкращих її репрезентативів – інтелігенцію. Ураховуючи всі складнощі становлення української державності, можемо констатувати, що головним джерелом акумулювання та примноження її культурної спадщини залишалися діаспорні мислителі. На плечі зарубіжних українських філософів лягала ноша розбудови української традиції, особливо духовної, світоглядної, яка потребувала кристалізації на фоні призабутих українським народом культурних здобутків. Проблема ігнорування загальнознайомих цивілізаційних цінностей гостро постає в контексті пошуків національної ідентичності. З огляду на це важливим фактором є застосування не лише емпіричних, а й герменевтичних засад у поясненні творчого доробку діаспорних мислителів.

Аксіологічні засади закордонних українців багато в чому формувалися під впливом вивчення національної духовної спадщини. Так, народна традиція базувалася на нові фольклорних творців мистецтва. Як зазначав С. Ярмусь, у цьому плані виявляється активність людського духу, яка спрямовує до ідеалу добра. Звідси духовність включає в себе діяльність розуму, серця та духу. Згідно з ідеями українського зарубіжного мислителя, у витоків вищезгаданих процесів лежать *категорії віри, надії й любові*. Як наслідок, С. Ярмусь розглядає українців крізь призму притаманної їм

релігійної свідомості, побожності, чеснотності, етичності, розсудливості тощо [10, с. 30]. Звичайно, перераховані цінності не є вичерпними, проте дають чітке усвідомлення про характер їх походження.

Успадковані моральні ідеали робили українців правонаступниками ідей, закладених вітчизняною інтелігенцією XIX ст. Представником цієї верстви, безперечно, був і мислитель Памфіл Юркевич, філософія якого безпосередньо торкалася проблематики аксіологічних вимірів у середовищі українців. Зокрема, на це звертає увагу С. Ярмусь, який у перекладі українською мовою П. Юркевича окремо визначає проблему універсального духу у творчій спадщині філософа. Саме тому С. Ярмусь наголошує на необхідності більш широкого вивчення праць Памфіла Юркевича, твори якого, за словами автора, здатні збагатити не лише українців діаспори, а й світову культуру [11, с. 4]. Цінність філософських поглядів вітчизняного мислителя полягає в тому, що вони базуються на досягненні світової класичної філософії, де є місце неоплатонізму, ученню І. Канта тощо. З огляду на ідеалістичні переконання П. Юркевича його подекуди вважають християнським філософом [11, с. 16]. Попри це, значення його творів для діаспорних мислителів полягає в комплексному погляді на сутність українського світогляду. На думку С. Ярмуса, творчість П. Юркевича заслуговує значно більшої уваги з боку українських і зарубіжних філософів, оскільки він звертається безпосередньо до людини універсального духу, а також до духовно розгубленої людини. Тут Памфіл Юркевич постає перед нами насамперед як релігійний філософ, який ретельно добирає біблійні цитати й розвиває вчення про значення серця, коли воно розглядається як зосередження всього тілесного та духовного життя людини. На основі цього зростають антропологічні погляди філософа, у яких він відводить значне місце людським почуванням – емоціям [11, с. 26–27]. Проте людина лишається тайною для П. Юркевича. У своїх напрацюваннях український філософ намагається пізнати внутрішні таємниці людини, тим самим підтвердивши безпідставність матеріалістичної науки про людину. Як наслідок, П. Юркевич доходить висновку, що серце є охоронцем усіх фізичних сил людини, а також центром її морального життя. У своїх справах людина має уподібнюватися саме Божественному началу [11, с. 33]. На основі дослідження спадщини видатного українського філософа С. Ярмусь констатує, що українці потребують ознайомлення з науковими знаннями, що були акумульовані вітчизняними діячами культури. Діаспорний мислитель уважав, що потрібно відходити від сентиментально-естетичного аспекту українського самовираження. Проте С. Ярмусь також відзначав важливість традиційності для українських нащадків, які знаходяться поза межами батьківщини.

На прикладі наукового доробку Степана Ярмуса можна побачити, що філософи української діаспори шукали витоки української самобутності в доробках вітчизняних мислителів. Вироблені ними духовні орієнтири вели до витоків української філософії, яка зосереджувала навколо себе ключові цінності нації.

У цьому плані не є винятком і творчість Миколи Шлемкевича – вагомий діаспорний філософ. Він не абстрагувався від історичної української дійсності. Навпаки, М. Шлемкевич звертався до основоположних начал народу, його традицій державобудування. На основі цього мислитель виокремлював цінність волі та справедливості, яка в різні історичні епохи втрачалася українським народом. Саме тому Микола Шлемкевич виділяє своєрідні типи української людини, серед яких такі:

- старосвітський поміщик;
- гоголівська людина;
- сквородянська людина;
- шевченківська людина.

Згідно з автором, така класифікація зумовлена оформленням і розщепленням українства. Так, старосвітський тип тяжіє до заможності, а гоголівська людина – до посад і титулів, що зумовлює втрату національної ідентичності. М. Шлемкевич засуджує подібні вияви в укра-

їнському суспільстві й переносить їх на новітній час, проводячи аналогії з українцями батьківщини та діаспори. Натомість сквородянський тип українців спрямовується до самовдосконалення, пошуків кращого світу. Завдяки цьому виникає сучасний тип української людини – шевченківський. Він відходить від матеріальних ідеалів, шанування достатку. Шевченківська людина прагне волі, знань і науки з метою перетворення власної навколишньої дійсності. Вона прямує через перешкоди до духовного оформлення [12, с. 17–22]. Критеріями до визначення окремих типів українських людей слугували їхні моральні орієнтири. Саме тому Микола Шлемкевич кризь призму цінностей поколінь стверджував про розгублену українську людину. Проте мислитель української діаспори не визначав становище українців безнадійним. Він виокремлював категорію правди-догми, яка втілювала українські цінності віри, церкви, патріотизму тощо. Саме на базі зазначених постулатів М. Шлемкевич убачав українську синтезу, у яку вкладалася ідея єдності [13, с. 5].

Особливого значення ідея соборності набувала в контексті становлення категорії українського духу, яка подекуди ставала основоположною під час розгляду закордонними українськими мислителями вітчизняної філософії. Актуальним є питання внутрішньої єдності й у поглядах Григорія Сковороди, до аналізу спадщини якого звертається філософ Дмитро Чижевський. Відповідно до авторських пошуків, єдність постає з глибини людського духу. Водночас вона не може бути сформованою внаслідок одних зовнішніх впливів. Для цього необхідним є розуміння світу й життя [14, с. 6]. Доробок Г. Сковороди характеризує етичні цінності людської поведінки, яка ґрунтується на зіставленні протилежностей або антитечності [14, с. 11]. Звідси в основу українського світогляду й буття закладається поняття протиставлення або суперечності. Це виявляється у своєрідному духовному дуалізмі, вибірковому трактуванні Святого Письма в середовищі українців. Тому Д. Чижевський наголошує на необхідності відділення зовнішньої форми від внутрішнього змісту [14, с. 51]. Тобто, сприйняття ціннісних засад українського народу можливе на ґрунті глибокого пізнання морально-етичних норм, закладених у біблійних писаннях. Віра тут виступає як наріжний камінь у процесі збереження та примноження духовного потенціалу нації.

Зокрема, митрополит І. Огієнко не раз наголошував у своїх творах, що український народ є релігійний за своєю сутністю. У свою чергу, українська культура багато в чому творилася церквою, оскільки з давніх-давен священник був прикладом освіченості в українському суспільстві [15, с. 42–43]. Водночас ознакою української культури була її національна спрямованість. Звідси церква ставала мірилом збереження національної ідентичності як універсальної цінності серед українців. Особливо це стосувалося закордонних українців, які опинялися поза межами батьківщини. Тому Іван Огієнко наголошував на об'єктивній необхідності збереження своєї самобутності на чужині. На думку митрополита, лише православна церква могла запобігти національному виродженню українців [16, с. 8]. Православний українець є витвором довгих століть, релігії, обрядів, епосу, народної творчості тощо. У цьому контексті віра стає стрижнем для національної історії, культури та мови, які у своїй сукупності творять український дух [16, с. 10–12].

Наприклад, С. Ярмусь розглядає людину як особливе Боже творіння, що зумовлює її духовні й релігійні потреби. Водночас релігія є духовною системою, а отже, містить відповідні ціннісні категорії. Вони тлумачать людині її найвище призначення, розкривають його сутність. Категорії любові, святості, ладу, заспокоєння людського духа визначають якість життя [17, с. 5–6]. Проте людина живе в різних вимірах, оскільки є істотою психофізичною. Вона сприймає зовнішній світ кризь призму усталених взаємодій різного рівня. З огляду на це С. Ярмусь виділяє такі системи існування людини:

- природна (включає увесь світ, у якому живе людина);
- соціальна (охоплює суспільне середовище);

– духовна (базується на християнській релігії) [17, с. 19].

Виходячи з цього, на аксіологічних засадах виробляється культура як регулятор суспільної моралі. Її вираження відбувається на рівні мови, звичаїв, традицій. Характерним для української системи цінностей є поєднання дохристиянських і власне релігійних рис. Так, Різдвяна обрядовість увібрала традиційний український символізм. Але його благочинна сутність була відома українцям із давніх-давен, оскільки милосердя було виразником сутності їхньої природи [17, с. 23].

Треба зауважити, що закордонні діаспорні мислителі намагалися віднайти зв'язок між зовнішнім відображенням українських автентичних ціннісних орієнтацій і їхніх духовним (внутрішнім походженням). Так, С. Ярмусь виводив українську традиційність із *таємниці музи*. У творчості автора вона ототожнюється з природним талантом. У свою чергу, природа музи є не універсальною, а унікальною для кожного народу. Вона виражається в його духовному світобаченні, культурних традиціях і звичаях [10, с. 120].

Не варто забувати, що муза має антропологічний характер, оскільки твориться народними митцями фольклору та писемного слова. У різні епохи провідником суспільних цінностей може виступати визначна постать, котра стає індикатором духовного щабля розвитку конкретно взятої нації. Звичайно, у контексті української моралі важко оминати постать Тараса Григоровича Шевченка, який став об'єктом дослідження філософів українського зарубіжжя.

Наприклад, Д. Козій називає Т. Шевченка харизматичним провідником і володарем душ, що стає можливим завдяки його неповторній особистості [18, с. 12]. Образ Т. Шевченка виражає поета-людину, яка своєю творчістю зуміла висвітлити переживання всієї нації, увіковічнити її цінності й традиції.

На фоні зростання національної свідомості і плекання моральних норм, вироблених у процесі формування нації, паралельно здійснювалося їх естетичне оформлення, оскільки неможливо виміряти користь тих чи інших цінностей, не відчувши їх із погляду глибинного почуття відповідності сенсу речей. Як правило, найкраще пізнається кризь призму краси, яка відображена в навколишній дійсності або, навпаки, прихована за низкою систем, відносин у суспільстві. Проте універсальною є естетика, що увібрала в себе найтонші уявлення про співвідношення уявлень людини про красу та її реального втілення у світі. Зокрема, український зарубіжний філософ Іван Мірчук звертає увагу на те, що естетичні переживання не варто шукати поза межами внутрішнього світу людини, оскільки все найцінніше міститься в нас самих, у тому числі й краса, яка виокремлюється як інтегральна частина природи, що впливає на нас у відповідний спосіб. Звідси виникає специфічне сприйняття дійсності, коли один і той самий предмет може викликати різні почуття в людей [19, с. 13–14]. Хоча тут треба звернути увагу насамперед на аксіологічну сформованість людської особистості, бо саме багатий духовний світ надає можливість нам сприймати оточуючі предмети з погляду їхньої цінності й доцільності існування. У цьому контексті І. Мірчук стверджує про існування специфічної чуттєвої енергії, що розкриває особливості сприйняття людиною зовнішніх явищ. Ця енергія є фактично продуктом душі, а отже, звертається до свідомості особистості, її сформованих ціннісних орієнтирів. Кожна річ існує для нас, тобто розкривається з погляду її естетичного оформлення, її краси. Простір і час є тут формами нашої чуттєвості. Можна висловити думку, що почуття тісно пов'язані з уже згаданим раніше феноменом людської музи, яка характерна для світогляду українського народу. Естетичні переживання виходять із рефлексії людської душі, а отже, є продуктом творчості найкращих якостей особистості. Подекуди поняття краси виводиться з певного абсолюту, проте в будь-якому разі метафізична складова тут має місце [19, с. 15–16]. Як наслідок, значення естетики в аксіологічному вимірі людської душі полягає в її залежності від моральних, релігійних та інших внутрішніх установок людини.

Маємо зазначити, що окремою впливає проблема моралі у висвітленні питання ціннісних орієнтирів у творчій спадщині діаспорних мислителів. Дійсно, якщо мова йде про естетичне світосприйняття українця, то не можна ні в якому разі відкидати етичну сторону цього явища. Це пояснюється специфікою продукування тих чи інших засад поведінки, що формувалися на певних візрцях у середовищі українського народу. Як стверджував І. Мірчук, закони моралі здатні викликати всередині кожної людини глибоку пошану, оскільки вони передбачають, що саме людина через моральну свідомість здатна поставати вище всього органічного світу. Крім того, така свідомість творить у нас почуття власної гідності й значущості свого «Я», яке спрямоване на досягнення своїх естетичних ідеалів. Але це лише один бік медалі, бо мораль може викликати зовсім протилежні почуття. Моральна свідомість інколи є егоцентричною, а отже, може розходитися із загальноприйнятими нормами поведінки та цінностями окремо взятого суспільства. Саме тоді утисків зазнають ідеї гуманності, честі й справедливості. Водночас мораль починає переростати в інструмент для маніпуляцій і виправдань недостойної поведінки. У цьому контексті спасінням може поставати етика, яка створює відповідне поле праці для реалізації людиною її духовних і фізичних сил з метою витворення культурної цінності [20, с. 5–6].

У свою чергу, діаспорний науковець Дмитро Козій стверджував, що джерела етики лежать у людській природі, її психології. Звідси добра мораль передбачається вже закладеною схильністю людини, яка відображається діяльністю психіки. Водночас на психічне життя впливає серце та душа, які визначаються Д. Козієм як глибинні основи етики. Усі вчинки й дії виходять із серця – осередку моральної істоти. Саме тому творення добра властиве лише багатій душі. Підтвердженням цьому, на думку мислителя, є творчість видатних українських письменників, серед яких виділяються Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка. У їхніх творах були охарактеризовані морально-етичні ідеали людської поведінки в середовищі українства [18, с. 9]. Ураховуючи всю ґрунтовність творчості Д. Козія, треба зазначити, що категорія душі в українському розумінні виходить далеко за межі її психологічної детермінант. У цьому полягає відмінність українського світобачення від західноєвропейського раціоналізму.

Паралельно ні в якому разі не можна відмежовувати розвиток української культури від європейської. Застосування загальноєвропейської схеми культурного розвитку для української духовної традиції є доцільним із погляду її об'єктивного висвітлення. Так, Д. Чижевський стверджував, що українська культура – то елемент європейської цілісності. У своєму доробку мислителю порушує питання культурних стилів (бароко, класицизму тощо) і їх самовияву в українських реаліях. Тому виникає поняття української культурної стилістики, adeptами якої ставали вітчизняні класики писемної традиції та філософської думки [21, с. 8–10].

Отже, моральний порядок є поняттям усеохопним і тісно пов'язаним із продукуванням ціннісних орієнтирів у будь-якому суспільстві, у тому числі й українському. Тут на перший план виходять національні особливості того чи іншого народу, де система його цінностей відслідковується на основі усталеної віри.

Загалом релігійний дискурс мислителів західної української діаспори не є однозначним. Але значущість віри для буття українського народу відображається у творчості більшості українських філософів. Так, І. Огієнко стверджував, що православна віра постала в народному дусі, який пройшов довгий шлях розвитку. Саме тому в ньому відобразилися попередні віки, де український народ зазнавав своїх видозмін. Попри це, саме на православну церкву І. Огієнко покладав найбільші сподівання в контексті формування національної самобутності українців [16, с. 11]. Це мало стати запорукою збереження української культури, а отже, і приречених їй цінностей.

Аксиологічні засади у творчості мислителів українського зарубіжжя беруть свій початок в особливостях української філософії, яка не є тождююю західноєвропейській філософській думці. Вітчизняна система світогляду багато в чому формувалася на основі чуттєво-релігійного спрямування життя в його етичному ладі. Пошук життєвої правди в українському суспільстві вів до національних коренів і традицій. Тут ціннісні орієнтації нації тісно пов'язані з тією землею, де споконвіку живе народ. Водночас європейська філософська спадщина конкретизувала та збагатила ціннісні орієнтири мислителів української діаспори, що відобразилося безпосередньо в їхніх творах.

Література

1. Валявко І. Дмитро Іванович Чижевський як дослідник української філософської думки : автореф. дис. ... канд. філософ. наук / І. Валявко. – К. 1997. – 24 с.
2. Горський В. Дмитро Чижевський як історик філософії України / В. Горський // Чижевський Д. Філософські твори : у 4 т. / Д. Чижевський ; під заг. ред. В. Лісового. – К. : Смолоскип, 2005. – Т. 1. – 2005. – С. 31–38.
3. Ільницький М. Перша монографія про Дмитра Чижевського Надъярних Н.С. Дмитрий Чижевский Единство / М. Ільницький // Дзвін. – 2006. – № 9. – С. 142–146.
4. Гіряк С.П. Галичина як «психологічна категорія» у концепції Миколи Шлемкевича / С.П. Гіряк // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 6 (72). – С. 255–260.
5. Кучинська І. Духовні джерела Івана Огієнка : [навчальний посібник] / І. Кучинська. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2004. – 88 с.
6. Тимошик М. «Лишуть навіки з чужиною...». Митрополит Іларіон (Іван Огієнок) і українське відродження / М. Тимошик ; передм. О. Кравченка та В. Скопенка. – К. : Наша культура і наука; Вінніпег : Український православний Собор Св. Покрови, 2000. – 548 с.
7. Закидальський Т. Про спадщину Івана Мірчука / Т. Закидальський, Д. Кирик // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – № 4. – С. 101–105.
8. Глива Є. Онтологічний образ людини в творчості Григорія Сковороди / Є. Глива. – К. : Видавництво ТОВ «КММ», 2006.
9. Кочергин А.Н. Наука и ценности / А.Н. Кочергин. – Новосибирск : Наука, 1987. – 243 с.
10. Ярмусь С. Духовність українського народу: Короткий орієнтаційний нарис / С. Ярмусь. – Вінніпег : Волинь, 1983. – 227 с.
11. Ярмусь С. Памфіл Данилович Юркевич та його філософська спадщина / С. Ярмусь. – Вінніпег, 1979. – 76 с.
12. Шлемкевич М. Загублена українська людина / М. Шлемкевич. – Нью-Йорк, 1954. – 158 с.
13. Шлемкевич М. Українська синтеза чи українська громадянська війна / М. Шлемкевич. – Б. м. : Заграва, 1949. – 64 с.
14. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сковороди / Д. Чижевський. – Варшава : Друкарня Наукового товариства імені Шевченка у Львові, 1934. – Кн. 1. – 1934. – 224 с.
15. Іларіон, митрополит. Українська культура та наша церква; Ідеологія Української православної церкви; Життєпис. – Вінніпег, 1991. – 84 с.
16. Іларіон, митрополит. Книга нашого життя на чужині: Бережимо все своє рідне! Ідеолог.-іст. нариси. – Вінніпег : Укр. Наук. Богосл. Т-во, 1956. – 167 с.
17. Ярмусь С., прот. Релігії світу. Культура і християнське православ'я / С. Ярмусь. – Вінніпег, 1981. – 45 с.
18. Козій Д. Глибинний етос: Нариси літератури та філософії / Д. Козій. – Торонто ; Нью-Йорк ; Париж ; Сідней : Вид. Курсів Українознавства ім. Юрія Липи в Торонто ; Друк. Вид. Спільки «Гомін України», 1984. – 494 с.
19. Мірчук І. Естетика / І. Мірчук. – Мюнхен, 2003. – 108 с.
20. Мірчук І. Етика і політика / І. Мірчук. – Прага : Укр. унів., 1923. – 33 с.
21. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи / Д. Чижевський. – Аугсбург : Українська Вільна Академія Наук, 1948. – 16 с.

Анотація

Сало Г. В. Аксиологічні орієнтири у творчій спадщині мислителів української діаспори. – Стаття.

У статті здійснюється аналіз аксиологічних засад, висвітлених у доробку українських діаспорних філософів. Визначено рівень розробки проблеми в історіографії. Досліджено вчення мислителів українського зарубіжжя з погляду їхнього ціннісного потенціалу. З'ясовано характер окремих праць С. Ярмуса, Д. Чижевського, М. Шлемкевича, І. Огієнка, Д. Козія та І. Мірчука з позиції їх аксиологічного наповнення. Установлено, що світоглядні позиції передових діаспорних мислителів формувалися на основі європейської філософської традиції й національної духовної спадщини. Показано антропологічну спрямованість наукових праць українських філософів, яка виявляється крізь призму їхніх ціннісних ідеалів. Деталізовано окремі аспекти творчого доробку вчення мислителів, виходячи з об'єктивної доцільності їх вивчення. Доведено, що релігійно-філософський дискурс діаспорних науковців є комплексним і зосереджує в собі найкращі сентенції європейської філософії, а також вітчизняної філософської думки. З огляду на це встановлено актуальність дослідження релігійно-філософського дискурсу діаспори для сучасного релігієзнавства.

Ключові слова: діаспорні мислителі, аксиологія, релігійно-філософський дискурс, світогляд.

Анотація

Сало А. В. Аксиологические ориентиры в творческом наследии мыслителей украинской диаспоры. – Статья.

В статье проводится анализ аксиологических основ, освещенных в учении украинских диаспорных философов. Определен уровень разработки проблемы в историографии. Исследовано учение мыслителей украинского зарубежья с точки зрения их ценностного потенциала. Выяснено характер отдельных работ С. Ярмуса, Д. Чижевского, М. Шлемкевича, И. Огиенко, Д. Козия и И. Мирчука с точки зрения их аксиологического наполнения. Установлено, что мировоззренческие позиции передовых диаспорных мыслителей формировались на основе европейской философской традиции и национального духовного наследия. Показано антропологическую направленность научных трудов украинских философов, которая проявляется через призму их ценностных идеалов. Детализированы отдельные аспекты творческого учения мыслителей, исходя из объективной целесообразности их изучения. Доказано, что религиозно-философский дискурс диаспорных ученых является комплексным и сосредоточивает в себе лучшие сентенции европейской философии, а также отечественной философской мысли. Учитывая это, установлена актуальность исследования религиозно-философского дискурса диаспоры для современного религиоведения.

Ключевые слова: диаспорные мыслители, аксиология, религиозно-философский дискурс, мировоззрение.

Summary

Salo G. V. Axiological orientation in the creative heritage of Ukrainian diaspora thinkers. – Article.

The analysis of axiological principles, lighted up in work of the Ukrainian diaspora philosophers is carried out in the article. Certainly level of development of problem in historiography. Investigational studies of thinkers of Ukrainian foreignness from point of their valued potential. Character of separate works of Yarmus, Chizhevsky, Shlemkevich, Ogienko, Koziy and Mirchuk is found out, through the prism of their valued filling. Established that the outlook diaspora advanced myltely formed on the basis of European philosophical traditions and national spiritual heritage. Showing anthropological focus of Ukrainian scientific works of philosophers, which manifests itself through the prism of their value ideals. Detailed some aspects of the doctrine thinkers, on the basis of objective feasibility study them. Proved that religious-philosophical discourse diaspora scholars is comprehensive and concentrates in itself the best maxims European philosophy and national philosophical thought. With this in mind, the relevance of the study found religious and philosophical discourse for contemporary religious Diaspora.

Key words: diaspora thinkers, axiology, religious and philosophical discourse, outlook.